

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1934 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner rörande ändringar i lagstiftningen om utlännings rätt att här i riket vistas och innehava arbetsanställning med mera.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft sex inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 63 av herrar *Nilsson, Theodor*, och *Sundberg*, nr 249 av herr *Johansson, Johan Bernhard*, och nr 250 av herr *Velander m. fl.* samt motionerna i andra kammaren nr 22 av herr *Lovén*, nr 129 av herr *Lundqvist m. fl.* och nr 459 av herr *Hagberg* i Malmö.

I motionerna I: 63 och II: 22, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i lagen om utlännings rätt att här i riket vistas, 3 kap. 15 och 16 §§, att i densamma preciseras att varje ansökan om inrese- och arbetstillstånd för utländska yrkesutövare ovillkorligen skall remitteras till resp. fackorganisationer för yttranden, och att i de fall, då dessa fackorganisationer kunna påvisa förefintligheten av och offerera inhemsk fullgod arbetskraft på resp. områden, inrese- och arbetstillstånd åt utländsk yrkesutövare icke må av socialstyrelsen beviljas, varjämte motionärerna anhållit, att vederbörande utskott ville göra den omformulering av lagtexten i ovan angivna paragrafer, som erfordrades.

I motionerna I: 249 och II: 459, vilka äro likalydande, har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande sådana ändringar i näringsfrihetsförordningen som kunna finnas erforderliga för att förläna full effektivitet åt föreskriften att utlännings icke må utan Kungl. Maj:ts tillstånd här i riket idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering, ävensom om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Slutligen har i motionerna I: 250 och II: 129, vilka äro likalydande, föreslagits, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa dels om skärpt tillämpning av vissa av bestämmelserna om utlännings rätt att här i riket vistas och innehava arbete ävensom om ökad kontroll över här arbetande utländska handelsresande, dels ock därom, att i den mån ny eller utvidgad lagstiftning visar sig erforderlig för tillgodoseende av här avsett syfte Kungl. Maj:t måtte, såvitt möjligt redan för årets riksdag, framlägga förslag i ärendet.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för ifrågavarande yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Lag om utlännings rätt att här i riket vistas, den s. k. invandringslagen, antogs av 1927 års riksdag och utfärdades den 2 augusti 1927 (S. F. S. 333/1927) att gälla från och med den 1 januari 1928 till och med den 31 december 1932. Enligt lag den 13 maj 1932 (S. F. S. 134/1932) skall 1927 års lag äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1937.

Med stöd av vissa i invandringslagen givna bestämmelser har Kungl. Maj:t den 11 november 1927 utfärdat en kungl. kungörelse med vissa föreskrifter i anledning av lagen om utlännings rätt att här i riket vistas (S. F. S. 411/1927, ändr. genom kungörelserna 53/1928, 107/1929, 379/1929, 72/1930, 140/1930, 193/1931, 299/1931 och 551/1932). Enligt sist omnämnda kungörelse skall 1927 års kungörelse äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1937.

Beträffande *utlännings inresa* stadgas i lagen (1 § första stycket), att utlänning, som ankommer till riket, skall vara försedd med pass eller annan legitimationshandling, som enligt Konungens förordnande må gälla såsom pass. Enligt 10 § 1 mom. i kungörelsen är befrielse från skyldigheten att innehava pass medgiven för, bl. a., norsk medborgare, tillhörande befolkningen å norskt område nära gränsen till Sverige, under förutsättning av ömsesidighet, för vistelse i motsvarande svenskt gränsområde under högst tre dagar, därvid dock skall företes av vederbörande norsk myndighet utfärdat intyg om nationalitet och hemvist, ävensom dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som innehar nordiskt resekort, jämte hans hustru och barn under femton år, därest de åtfölja honom och äro namngivna å kortet, för vistelse här i riket under högst sex månader från dagen för kortets utfärdande och med förbehåll av vederbörligt uppehållstillstånd, där sådant erfordras. Från skyldigheten att vara försedda med pass eller annan legitimationshandling äro enligt 10 § 2 mom. i kungörelsen befriade dels kvinna, som på grund av födseln varit svensk medborgare men genom äktenskap med utländsk man förlorat sitt svenska medborgarskap utan att bliva medborgare i annat land, för vistelse här i riket under högst sex månader, där hon ej dessförinnan återvunnit svenskt medborgarskap, dels ock dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som ankommit till riket från Köpenhamn eller Helsingör över hamn eller flyghamn vid Öresund (sträckan Malmö—Kullen och Ven) eller från Bornholm över Ystad eller Simrishamn eller ock från Köpenhamn eller Fredrikshamn över Göteborg, för vistelse här i riket under högst tre månader, där ej vistelsen avser arbetsanställning.

Enligt 1 § andra stycket i lagen skall legitimationshandling vara försedd med påteckning av svensk myndighet (visering), där Konungen det förordnar. Härom stadgas i 12 § 1 mom. i kungörelsen, att hemlandspass skall vara viserat, där ej innehavaren är dansk, norsk, isländsk, belgisk, brittisk, finsk, fransk, italiensk, japansk, liechtensteinsk, luxemburgsk, nederländsk, portugisisk, schweizisk, spansk, tjeckoslovakisk, tysk eller österrisk undersåte eller undersåte i Amerikas förenta stater. Visering skall meddelas för viss tid (19 § i kungörelsen).

I lagens 2 § gives den allmänna bestämmelsen, att, om utlänning här i riket

ämna utöva verksamhet, varför jämlikt särskilda regler i lagen (13 och 14 §§) arbetstillstånd erfordras, bevis om sådant tillstånd skall finnas å legitimationshandlingen, såframt denna icke är försedd med visering, som innefattar sådant tillstånd.

Utlänning skall enligt lagens 3 § omedelbart vid sin ankomst till riket uppvisa sin legitimationshandling för polismyndighet i den ort, dit han först anländer från utlandet. Han skall jämväl meddela de upplysningar, som polismyndigheten begär, och är vidare skyldig att på anfordran personligen inställa sig hos polismyndigheten.

Enligt 36 § i kungörelsen skall utlänning vid ankomsten till riket för polismyndigheten i ankomstorten meddela skriftlig uppgift enligt formulär, som fastställles av chefen för justitiedepartementet. Denna föreskrift äger emellertid icke tillämpning i fråga om den, som ej är skyldig att vara försedd med pass eller annan legitimationshandling, som skall gälla såsom pass, samt ej heller beträffande dansk, norsk eller isländsk undersåte. — Enligt det av chefen för justitiedepartementet senast (den 28 maj 1930) fastställda formuläret jämlikt 36 § i kungörelsen skall uppgift av utlänning lämnas allenast om fullständigt namn, nationalitet och födelsetid.

Då utlänning för polismyndighet i ankomstorten uppvisar sin legitimationshandling, skall polismyndigheten jämlikt 37 § i kungörelsen förse handlingen med anteckning om dagen för ankomsten samt om numret å den i 36 § omnämnda skriftliga uppgiften. Då utlänning lämnar riket, skall polismyndighet (42 §) förse hans legitimationshandling med anteckning om dagen för avresan, samt, där handlingen enligt 37 § försetts med nummer, göra anteckning om numret och dagen för avresan. Av utläningar jämlikt 36 § lämnade skriftliga uppgifter samt uppgift om anteckning, varom 42 § stadgar, skola av polismyndigheten varje onsdag och lördag insändas till polismästaren i Stockholm (45 och 47 §§). — Uppgifterna samlas för verkställande av kontroll å den s. k. polisbyrån för övervakande av utläningar i riket.

Om *utlännings uppehåll i riket* stadgas i lagens 4—12 §§. Enligt 7 § äger utlänning icke uppehålla sig här i riket över tre månader utan särskilt tillstånd (uppehållstillstånd), med mindre visering för honom fortfarande gäller. Undantag härifrån är stadgat beträffande utlänning, som på grund av födseln varit svensk medborgare, ävensom dennes make och ogifta barn i äktenskap under tjuuett år, vilka utan sådant tillstånd få vistas härstädes intill sex månader från ankomsten. Upphållstillstånd meddelas av socialstyrelsen (8 §). I ärende angående sådant tillstånd skall yttrande avgivas av K. B. i det län, där utläningen vistas, eller, om han befinner sig utom riket, av svensk beskickning eller konsul, vilken är behörig meddela visering. Upphållstillstånd skall meddelas för viss tid. Vad i 8 § stadgas skall enligt 9 § äga motsvarande tillämpning i fråga om beslut rörande förlängning av tiden för uppehållstillstånd. Enligt 10 § skall vid bedömande såväl huruvida uppehållstillstånd skall meddelas eller tiden därför förlängas som ock vilken tid tillståndet eller förlängningen skall avse skälig hänsyn tagas, förutom till om-

ständigheterna i övrigt, särskilt till längden av den tid utlänningen utan längre avbrott vistats i riket. — Över beslut i ärende rörande uppehållstillstånd får klagan icke föras (11 §). — De bestämmelser angående anmälningsskyldighet, som kunna finnas nödiga för utlänningars övervakande, äger enligt 5 § Konungen meddela.

Härom stadgas i 1927 års kungörelse bl. a. (38 §), att en var som, utan att driva gästgiverirörelse eller sådan rörelse, varom förmåles i stadgan angående hotell- och pensionatrörelse, mot eller utan vederlag i sin bostad eller annan lägenhet mottager utlänning till härbärgerande, är pliktig att omedelbart avfordra honom uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel, födelseort, födelsetid, nationalitet och hemort ävensom om den ort inom eller utom riket, varest han senast uppehållit sig. Innan utlänning lämnar lägenheten, skall tillika avfordras honom uppgift, huruvida han ämnar kvarstanna å vistelseorten, ävensom, därest så ej är fallet, om den ort, till vilken han närmast ämnar begiva sig. Inom tolv timmar efter utlännings ankomst till sådan lägenhet, som i 38 § omnämnts, skall den, som mottagit honom till härbärgerande, därom till polismyndigheten i orten ingiva skriftlig anmälan, upptagande de av utlänningen lämnade uppgifterna. Skriftlig anmälan om utlännings avresa jämte uppgift om utlännings kvarstannande å vistelseorten eller den ort, dit han förklarar sig ämna närmast avresa, skall av vederbörande ingivas till polismyndigheten om möjligt så tidigt, att nämnda anmälan kommer denna myndighet tillhanda inom tolv timmar efter det utlänningen lämnat lägenheten (40 §). Anmälningarna skola göras å formulär (registerkort), som utan avgift tillhandahållas av polismyndighet (41 §). Det åligger socialstyrelsen att omedelbart underrätta polismästaren i Stockholm och polismyndighet å andra orter om meddelade eller vägrade uppehållstillstånd (46 §).

Uraktlåter någon att fullgöra anmälningsskyldighet, som i 1927 års lag eller med stöd därav är föreskriven, straffes han med böter (38 § i lagen). Detsamma gäller (enligt 39 §) om utlänning i annat avseende (med visst undantag) uraktlåter att ställa sig givna föreskrifter till efterrättelse samt om någon mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift vid fullgörande av anmälningsskyldighet eller i ansökningsärende.

I kungl. stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse föreskrives i avd. III en anmälningsskyldighet beträffande utläningar, som motsvarar den här ovan omförmälda för härbärgerare av utläningar gällande. Jämväl här stadgas bötesstraff för underlåtenhet att fullgöra anmälningsskyldighet.

Enligt övergångsbestämmelserna till 1927 års lag skall beträffande utlänning, som inkommit hit före utgången av februari månad 1927 och för vars rätt att vistas härstädes enligt äldre författning icke erfordrades visering eller uppehållsbok, vad i 1927 års lag stadgas om skyldighet att vara försedd med uppehållstillstånd icke äga tillämpning. Om utlänning vid lagens ikraftträdande innehade arbetsanställning utan att enligt äldre författning visering eller arbetstillstånd erfordrades, skall han anses hava erhållit arbetstillstånd gällande tills vidare.

13—18 §§ i 1927 års lag innehålla bestämmelser om utlännings rätt till arbetsanställning. Utlänning äger icke utan särskilt tillstånd — arbetstillstånd — här i riket antaga eller innehava anställning i annans tjänst — arbetsanställning — med mindre för honom gäller visering, som innefattar tillstånd därtill (13 §). Utlänning äger ej heller att utan arbetstillstånd här i riket utöva verksamhet, som föranledes av tjänsteanställning utomlands i annan egenskap än såsom handelsresande, med mindre för honom gäller visering, som i 13 § sägs (14 §). Vad i lagen stadgas om arbetsanställning gäller även nyss nämnd verksamhet. Enligt 15 § första stycket meddelas arbetstillstånd av socialstyrelsen. I ärende angående sådant tillstånd skall socialstyrelsen (enligt 15 § andra stycket), där ej ärendet är av synnerligen brådskande natur eller andra särskilda omständigheter föreligga, inhämta utlåtande från offentlig arbetsförmedlingsanstalt för den ort, där arbetsanställningen skall innehavas, ävensom bereda sammanslutningar av arbetsgivare eller arbetare inom verksamhetsområdet i fråga tillfälle att uttala sig. Arbetstillstånd skall meddelas för viss tid och skall avse visst slag av arbete. Bevis om arbetstillstånd skall tecknas å legitimationshandlingen. Nu omförmälda bestämmelser äga motsvarande tillämpning i fråga om beslut rörande förlängning av tiden för arbetstillstånd (16 §). Socialstyrelsen äger återkalla arbetstillstånd, när särskilda skäl därtill föreligga (17 §). Klagan får icke föras över socialstyrelsens beslut i ärende rörande arbetstillstånd (18 §). Om utlänning överträder bestämmelserna i 13 och 14 §§ straffes han med böter (38 §). Detsamma gäller i fråga om den, som anställer utlänning i sin tjänst, utan att denne jämlikt 13 § är berättigad att antaga anställningen.

Ifall ansökan om visering jämväl avser rätt till arbetsanställning, som avses i 13 och 14 §§ i lagen, skall viseringsmyndigheten enligt 17 § i 1927 års kungörelse inhämta yttrande från socialstyrelsen. Bestämmelserna i 15 § andra stycket i lagen skola äga tillämpning även i fråga om dylikt yttrande. Visering medför ej rätt till arbetsanställning, med mindre viseringen innefattar uttryckligt tillstånd därtill (20 § i kungörelsen). I ansökan om arbetstillstånd skola angivas de grunder, varå ansökningen stödes, och den tid utlänningen uppehållit sig här i riket. Vidare skola, där så kan ske, uppgifter lämnas om anställningen eller dess art, om arbetsgivaren, huruvida och på vilka skäl ansökan stödes av arbetsgivare, samt om erbjudna arbets- och lönevillkor. Utlänningens legitimationshandling skall i allmänhet fogas vid ansökan (33 §). Samma regler, som nu omnämnts, gälla även beträffande förlängning av tiden för arbetstillstånd (35 §).

Då fråga är om arbetsanställning för utlänning skall den, som anställer honom i sin tjänst, inom tolv timmar lämna skriftlig uppgift till polismyndigheten i orten om anställningen eller dess art och tiden för anställningens början. Även beträffande upphörande av utlännings anställning skall skriftlig uppgift lämnas (40 §). Uppgifterna skola lämnas å formulär (registerkort), som tillhandahållas av polismyndigheten. Uppgifter enligt 40 § skola ingivas till polismyndigheten om möjligt inom tolv timmar efter det utlänningen lämnat arbetsanställningen. Inkomna uppgifter skola i avskrift översändas till

polismästaren i Stockholm (45 §). Även dessa uppgifter samlas å polisbyrån. Enligt 46 § åligger det socialstyrelsen att omedelbart underrätta polismästaren i Stockholm och polismyndighet i andra orter om meddelade eller vägrade arbetstillstånd samt om återkallelser av arbetstillstånd. Underrättelse om viseringar eller återkallelser därav skola också från utrikesdepartementet insändas till polismästaren i Stockholm samt, där viseringen jämväl innefattar rätt till arbetsanställning, till socialstyrelsen.

I lagens fjärde kapitel (19—24 §§) givas regler om att utlänning under vissa förhållanden kan *avvisas* av polismyndighet.

Om utlännings *förpassning ur riket* stadgas i femte kapitlet (25—30 §§). Sådan kan äga rum bl. a. om utlänning kvarbliver efter utgången av den tid, han äger rätt att vistas här i riket, utan att hava sökt förlängning av nämnda tid eller underlåter att lämna riket, sedan sådan ansökning avslagits (25 §). Vidare kan förpassning ur riket ske i fråga om utlänning, som i annat avseende uraktlåter att ställa sig till efterrättelse vad i 1927 års lag eller med stöd därav är föreskrivet, eller som vid fullgörande av anmälningsskyldighet eller eljest i ansökningsärendet av hithörande slag mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift.

Vidare givas i sjätte kapitlet (31—37 §§) bestämmelser om utlännings *utvisning från riket*.

Slutligen må nämnas att Konungen enligt 51 § i visst fall eller mera stadigvarande äger medgiva undantag från stadgandena i 1—4, 7, 13 och 14 §§ för vissa grupper av utlänningar. Rätten att i visst fall medgiva undantag från stadgandena i 2, 13 och 14 §§ kan efter Konungens bemyndigande få utövas av socialstyrelsen. Med stöd av denna bestämmelse i 51 § hava föreskrifter om vissa mindre omfattande undantag för utlänningar från skyldigheten att vara försedda med arbetstillstånd av Kungl. Maj:t meddelats i ett cirkulär till socialstyrelsen och länsstyrelserna av den 23 mars 1928. Samma cirkulär innehåller även bemyndigande för socialstyrelsen att i två olika fall befria utlänningar från sådan skyldighet, nämligen dels för en tid av högst en månad i fråga om konstnärlig yrkesutövare ävensom professionell idrottsutövare, inkallade för gästspel eller idrottsutövning, och dels för en tid av högst 14 dagar beträffande montör eller teknisk instruktör, som styrker att han har att utföra brådska arbete i samband med uppsättning eller reparation av maskiner eller dylikt, så ock beträffande person, som inreser i riket i och för arbetsanställning, där av annan anledning synnerlig brådska är för handen.

Om den rätt till idkande av handel eller annat näringsyrke, som kan förvärfvas av utlänning, innehåller kungl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet bestämmelser i 25—31 §§. Huvudregeln är den, att det skall bero på särskild prövning av Kungl. Maj:t, om utländsk man eller kvinna i riket skall få idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering (26 § 1 mom.). Utlänning, som under kringresande eller

kringvandrande vill idka hantverk eller annan hantering, skall (enligt 26 § 3 mom.) söka tillstånd därtill i Stockholm hos överståthållarämbetet och i övriga orter hos Konungens befallningshavande i det län, där hanteringen är avsedd att utövas. Den ämbetsmyndighet, hos vilken ansöknings göres, skall pröva bl. a., huruvida behov av dylik hantering föreligger för den eller de orter, som ansöknings avser. Meddelat tillstånd kan återkallas när helst skälig anledning därtill förekommer. Besvär över överståthållarämbetets eller K. B:s beslut i ärende av detta slag kan föras hos kommerskollegium. Över kommerskollegii beslut får klagan icke föras. Även om utlänning erhållit tillstånd att här i riket utöva handel eller annan näring, får han emellertid icke idka gårdfarihandel eller verkställa realisation eller användas som biträde vid dylik handel eller realisation, vare sig den sker för svensk eller utländsk mans räkning (26 § 2 mom.). Med gårdfarihandel förstås det förfarande att en person, själv eller genom annan, utom den ort, där han är bosatt, kringför varor till salu annorledes än å marknad. Den, som söker tillstånd enligt 26 §, skall ställa vederhäftig borgen eller annan säkerhet för utskylder till staten och kommunen under tre år. Idkar utlänning handel eller annat näringsyrke utan i vederbörlig ordning erhållit tillstånd, överskrider han tillstånd, som meddelats honom, eller bryter han eljest mot näringsfrihetsförordningens bestämmelser, straffas han med böter (31 §). Böterna skola ådömas i dagsböter.

Enligt lag den 30 maj 1916 innefattande tillägg till lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag äger utlänning, även om han erhållit Konungens medgivande att i riket idka näring, dock icke här sluta handelsbolag eller ingå i handelsbolag, utan att han erhållit Konungens tillstånd.

Bestämmelser angående utlännings rätt att idka handel finnas även i *kungl. förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter*. Däri stadgas under avdelningen B om bevillningsavgifter av vissa handlande och handlexpediter. Utlänning eller sådan i utlandet bosatt svensk undersåte, som icke för det år, varför uppbörd av kommunal inkomstskatt senast ägt rum, erlagt dylik skatt, skall, då han reser omkring i landet och för egen eller, såsom utskickad, för annans räkning till inledande av handel, med eller utan varuprov, bjuder ut eller slutar handel om utländska varor att framdeles från utlandet levereras, vid ankomsten till riket till närmaste kronuppbördsman i stad avlämna skriftlig uppgift, huru länge han ämnar här kvarstanna. För rättigheten att idka dylik handel skall han därvid förskottsvis erlägga en avgift av etthundra kronor för den första tidrymden av trettio på varandra följande dagar, räknade från och med den dag avgiften erlägges, evad han vill under hela denna tidrymd eller blott en del därav begagna sig av rättigheten. Om verksamheten utan avbrott fortsättes utöver de första trettio dagarna, skall han erlägga femtio kronor för varje i omedelbar anslutning därtill kommande tidrymd av femton dagar. Avgifterna skola inbetalas till kronans uppbördsman i stad inom det län, där utlänningen vid betalningstiden uppehåller sig. Beträdes någon, som antingen ej erlagt avgift eller ock underlåtit att på visst föreskrivet sätt förete bevis

om avgiftens erläggande, med att idka sådan handel, varom i förordningen talas, straffas han med böter (dagsböter). — Under avdelningen C i 1908 års förordning givas bestämmelser om bevilningsavgift beträffande utlänning för vissa offentliga föreställningar. Angående utlännings rätt att giva offentlig föreställning finnas stadganden i *kungl. kungörelse den 31 december 1913 angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka.*

I den proposition, nr 198, varigenom förslag till invandringslag förelades 1927 års riksdag, anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Gärde*, bland annat:

Invandringsspörsmålet är till alldeles övervägande del att bedöma med hänsyn till arbetsförhållandena. Den stora massan av utlänningar, som begiva sig hit, äro arbetssökande; endast en ringa procent tillhör andra befolkningsgrupper. Då jag begagnar ordet arbetssökande, innefattar jag häri ej allenast kroppsarbetare inom olika arbetsfack utan jämväl ingenjörer, kontorister och affärsanställda i allmänhet. Uppenbart är, att för den inhemska arbetsmarknaden en ökad invandring av utländska arbetssökande måste medföra betydliga olägenheter. — — — Ett fullständigt avstängande från vårt land av utländska arbetssökande kan tydligen ej ifrågakomma, bland annat med hänsyn till den verkan, en sådan lagstiftning skulle medföra för svenska medborgares möjlighet att vinna utkomst utomlands. Därjämte kan icke bortses från att även vårt land har behov av viss utländsk arbetskraft, i synnerhet sådan som är i ett eller annat avseende specialutbildad. — — —

Då i princip den svenska arbetsmarknaden bör förbehållas landets egna invånare, skall socialstyrelsen tydligen vid prövning av ärenden av förevarande slag undersöka, huruvida sådana särskilda omständigheter äro för handen, som må kunna föranleda till ett avsteg från denna grundsats. Tillstånd till arbetsanställning skall sålunda i regel endast meddelas, därest med hänsyn till utlänningens speciella kvalifikationer eller på grund av rådande brist på arbetskraft inom den ifrågavarande yrkesgrenen det kan anses, att utlänningens anställning här i landet är önskvärd och lämplig. I särskilda fall, såsom då utlänningen längre tid vistats här i landet eller synnerliga skäl av humanitär natur tala därför, bör dock tillstånd kunna meddelas, oaktat sådana omständigheter, som nyss sagts, ej äro för handen. Vid bedömande av dessa ärenden torde det böra åligga socialstyrelsen att taga hänsyn till läget på arbetsmarknaden i allmänhet och särskilt inom den yrkesgren, som avses, och därjämte, huruvida och på vilka grunder ansökan stödes av arbetsgivare, huruvida anvisning å lämplig svensk arbetskraft kan erhållas genom offentlig arbetsförmedling eller annorledes samt huruvida erbjudna arbets- och lönevillkor kunna anses överensstämma med vad som under motsvarande förhållanden gäller i fråga om anställande av svensk arbetskraft. Jämväl bör, där så kan ske, uppmärksamhet ägnas den arbetssökandes personliga kvalifikationer.

Andra lagutskottet, som i utlåtande nr 32 behandlade propositionen och i samband därmed stående motioner, godkände i huvudsak propositionen. Beträffande 15 § andra stycket, varom bl. a. i nu förevarande motionerna I: 63 och II: 22 särskilt är fråga, föreslog utskottet, med ändring av propositionens förslag, den lydelse stadgandet nu äger. Utskottet yttrade härom:

Utskottet föreslår vidare den ändringen i 15 §, att det skall åligga socialstyrelsen, där ej ärendet är av synnerligen brådskande natur eller andra sär-

skilda omständigheter föreligga, att bereda sammanslutningar av arbetsgivare eller arbetare inom verksamhetsområdet i fråga tillfälle att uttala sig. Tydligt är, att ett dylikt stadgande måste tillämpas på sådant sätt, att onödig omgång och tidsutdräkt undvikas, och att därför, bland annat, måste iakttagas, att om yttrande ej inkommit inom viss förelagd tid, detta ej utgör hinder för ärendets avgörande. Lika tydligt är, att en förutsättning för stadgandets tillämpning är, att inom den arbets sökandes verksamhetsområde finnes någon organisation med erforderlig kännedom om de arbetsförhållanden, som där råda.

Tre ledamöter reserverade sig i denna del med yrkande att, i likhet med vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen, sammanslutningar av arbetsgivare eller arbetare inom verksamhetsområdet i fråga endast borde beredas tillfälle att uttala sig, »när skäl därtill äro».

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Den rådande arbetslösheten och ekonomiska krisen över hela världen hava bland annat medfört, att så gott som varje land sett sig nödsakat att införa skärpta bestämmelser rörande invandring, uppehåll och utfärdande av arbetstillstånd. En sammanställning av de bestämmelser härutinnan, som vid mitten av år 1933 voro gällande i olika länder, har lämnats i en redogörelse, som i augusti 1933 utarbetats av »Institutet för Svensk Utlandstjänst». Redogörelsen finnes intagen i »Sociala meddelanden» nr 9 år 1933, sid. 567—580, vartill utskottet får hänvisa.

Beträffande uppehålls- och arbetstillstånd har utskottet inhämtat vissa statistiska uppgifter. Av dessa framgår, att antalet *ärenden*, i vilka socialstyrelsen under år 1933 avslagit framställningar om rena *uppehållstillstånd*, förnyade och nya, utgjort 82 (av 2,255). Antalet *personer*, som den 1 januari 1934 ägde av socialstyrelsen beviljade rena uppehållstillstånd, förnyade och nya, utgjorde 1,500.

Vad *arbetstillstånd* beträffar, uppgick antalet *ärenden* rörande av socialstyrelsen beviljade tillstånd, förnyade och nya, under år 1933 till 7,299 (4,349 i fråga om män och 2,950 beträffande kvinnor). Antalet *ärenden*, i vilka socialstyrelsen under nämnda år vägrat tillstånd, utgjorde 244 (181 beträffande män och 63 i fråga om kvinnor). Socialstyrelsen tillstyrkte under år 1933 viseringar, som innefattade arbetstillstånd, förnyade och nya, i 1,327 fall (770 i fråga om män och 557 beträffande kvinnor). Viseringar av nu angivet slag, i fråga om vilka socialstyrelsen avgav avstyrkande yttrande, utgjorde 45 (38 angående män och 7 avseende kvinnor).

Antalet *personer*, som den 1 januari 1934 ägde av socialstyrelsen beviljade arbetstillstånd, förnyade och nya, utgjorde 4,070 — 2,177 män och 1,893 kvinnor. (Statistik angående antalet personer, för vilka den 1 januari 1934 gällde visering, som innefattade arbetstillstånd, finnes, enligt vad utskottet inhämtat, icke upprättad inom utrikesdepartementet.)

De personer, som den 1 januari 1934 ägde av socialstyrelsen beviljade rena uppehållstillstånd (1,500) eller uppehålls- och arbetstillstånd (4,070) tillhörde följande nationaliteter:

tysk	2,127	italiensk	61	rysk	2
finsk	1,387	fransk	47	polsk	2
norsk	525	holländsk	42	portugisisk	1
dansk	458	schweizisk	39	liechtensteinsk	1
österrikisk	261	belgisk	11	australisk	1
brittisk	257	spansk	5	kanadensisk	1
amerikansk	201	isländsk	4	lettländsk	1
tjeckoslovakisk	136				

Av hela antalet, 5,570 personer, voro 38.2 % av tysk, 24.9 % av finsk, 9.4 % av norsk samt 8.2 % av dansk nationalitet.

Beträffande *arbetstillstånd* får utskottet i övrigt hänvisa till nedan intagna tabeller.

Antal ärenden angående arbetstillstånd år 1933 (betr. män).

Arbetstillstånd	Summa	Jordbruk och skogshushållning	Industri och bergsbruk			Handel och samfärd-sel	F r i a y r k e n				Lärare (och annan litterär verksamhet)	Övriga yrken
			Arbetsledare	Kontorspersonal	Arbetare		Arkitekter, tecknare o. d.	Musici	Artister	Jockejer, idrotts-tränare o. d.		
Av socialstyrelsen beviljade före och efter inresa . . .	1,513	92	131	18	441	155	1	36	546	17	57	19
Av socialstyrelsen tillstyrkta viseringar före och efter inresa ¹ . . .	223	20	8	—	23	15	1	14	126	1	9	6
Summa	1,736	112	139	18	464	170	2	50	672	18	66	25
Av socialstyrelsen beviljade förlängningar	2,836	194	528	109	854	534	35	85	286	37	79	95
Av socialstyrelsen tillstyrkta viseringar; förlängningar ¹	547	39	34	14	120	154	7	32	93	3	22	29
Summa	3,383	233	562	123	974	688	42	117	379	40	101	124
Av socialstyrelsen vägrade	181	14	22	4	43	51	2	9	15	3	9	9
Av socialstyrelsen avstyrkta viseringar ¹	38	—	3	—	3	8	—	11	4	—	5	4
Summa	219	14	25	4	46	59	2	20	19	3	14	13

Antal personer, som den 1 januari 1934 ägde av socialstyrelsen beviljade arbetstillstånd (män).

2,177	170	441	116	632	517	25	76	28	25	76	71
-------	-----	-----	-----	-----	-----	----	----	----	----	----	----

¹ Beträffande till- och avstyrkta viseringar förekommer det enligt vad utskottet inhämtat endast i sällsynta undantagsfall, att viseringsmyndigheten gör avvikelser från den mening, som socialstyrelsen uttalar.

Antal ärenden angående arbetstillstånd år 1933 (betr. kvinnor).

Arbetstillstånd	Summa	Jordbruk och skogs- hushållning	I n d u s t r i			Handel och samband		Hus- ligt ar- bete	Fria yrken		Lärarinnor (och annan litterär verk- samhet)	Sjukvårdare	Övriga
			Kon- tors- perso- nal	Före- stån- darin- nor	Arbe- ter- skor	Affärs- och kon- tors- perso- nal	Re- stau- rant- perso- nal		Mu- sici	Artis- ter			
Av socialstyrelsen beviljade före och efter inresa . . .	1,004	15	4	16	41	34	23	409	31	355	46	15	15
Av socialstyrelsen tillstyrkta vise- ringar före och efter inresa ¹ . . .	126	6	1	—	2	9	1	33	20	46	4	3	1
Summa	1,130	21	5	16	43	43	24	442	51	401	50	18	16
Av socialstyrelsen beviljade förläng- ningar	1,946	52	22	30	154	147	169	1,053	18	155	54	42	50
Av socialstyrelsen tillstyrkta vise- ringar; förläng- ningar ¹	431	10	1	—	72	47	11	203	9	37	14	13	14
Summa	2,377	62	23	30	226	194	180	1 256	27	192	68	55	64
Av socialstyrelsen vägrade	63	—	—	—	3	7	7	34	—	7	2	—	3
Av socialstyrelsen avstyrkta vise- ringar ¹	7	—	—	—	1	—	—	—	1	3	—	—	2
Summa	70	—	—	—	4	7	7	34	1	10	2	—	5

Antal personer, som den 1 januari 1934 ägde av socialstyrelsen beviljade arbetstillstånd (kvinnor).

1,893	53	25	23	166	164	170	1,044	15	31	78	78	46
-------	----	----	----	-----	-----	-----	-------	----	----	----	----	----

Danska, finska, isländska och norska medborgare behöva som bekant icke vara försedda med legitimationshandling, då de ankomma till vissa orter i Skåne, i första hand Malmö och Hälsingborg, samt till Göteborg. I viss mån har detta medfört, att de nordiska rikena — särskilt Sverige och Danmark — ur inresesympunkt erhållit gemensam gräns mot andra länder. Då antalet inresande under helgdagar i Malmö kunna räknas i tiotusental, torde det vara uppenbart, att polismyndigheten icke utan stor tidsutdräkt för de resande

Utskottet.

¹ Beträffande till- och avstyrkta viseringar förekommer det enligt vad utskottet inhämtat endast i sällsynta undantagsfall, att viseringsmyndigheten gör avvikelser från den mening, som socialstyrelsen uttalar.

skulle ha möjlighet att kontrollera, huruvida bland dem, som ha rätt att inkomma i riket utan legitimationshandling, även förekomma personer, som på otillåtet sätt vilja komma över svenska gränsen. Det är emellertid ur åtskilliga, särskilt ekonomiska synpunkter, önskvärt, att de bestämmelser, som avse att underlätta samfärdseln mellan medborgare i de nordiska rikena, ej utan tvingande skäl underkastas ändringar, som äro ägnade att försvåra densamma. Uppmärksamheten synes därför böra inriktas därpå, att man under hänsyntagande till detta intresse åstadkommer en så vitt möjligt verksam kontroll över utlänningar, som inresa på detta sätt.

Vissa mindre jämkningar i nu gällande administrativa författningar och i praxis rörande utlänningar av annan nationalitet torde vara gagneliga. Sålunda skulle vissa ändringar i formuläret för de skriftliga uppgifter (inresekort), som enligt 36 § i 1927 års kungörelse skola avlämnas till polismyndigheten i ankomstorten, underlätta arbetet med främlingskontrollen. Enligt nu använda formulär, fastställt av chefen för justitiedepartementet den 28 maj 1930, skall den inresande lämna uppgift om fullständigt namn, nationalitet och födelsetid. Det formulär för inresekort, som dessförinnan användes, var mera utförligt. Enligt detsamma skulle den inresande å kortet lämna uppgift om fullständigt namn, skrivet med stora bokstäver och med tryckstil, yrke, nationalitet, födelsetid och födelseort; han skulle vidare meddela, om det vore hans avsikt att taga arbetsanställning i Sverige, varjämte han skulle förse kortet med sin namnteckning. Den förenkling av formuläret till inresekort, som vidtogs 1930, motiverades endast därmed, att det befunnits onödigt ålägga utlänning att vid ankomsten till riket lämna uppgift i samtliga de hänseenden, som då i bruk varande blanketter angäve. Så som förhållandena utvecklats sig, har emellertid erfarenheten givit vid handen, att en återgång till användning av inresekort i huvudsak liknande dem, som användes före 1930, skulle medföra ökade möjligheter att kontrollera inresande utlänningar och bespara arbete för kontrollmyndigheten utan att ålägga den inresande främlingen nämnvärt större besvär och utan att de svenska inresekorterna skulle bli utförligare än i våra dagar i andra länder är vanligt.

Under alla förhållanden bör tillses, att de blanketter, som komma till användning, ifyllas i vederbörlig ordning. Så är för närvarande icke fallet. Mången gång skrivas utlänningarnas namn så otydligt, att de icke kunna utläsas. Det förekommer till och med fall, då den avlämnade och mottagna blanketten icke innehåller något namn alls utan blott en uppgift å den inresandes nationalitet, t. ex. »deutsche» eller »finsk dam».

En ändring av bestämmelsen i 42 § i 1927 års kungörelse skulle även vara till gagn för kontrollmyndigheternas arbete. Enligt detta stadgande skall, då utlänning lämnar riket, anteckning göras om numret å inresekortet, vilket nummer enligt bestämmelse i 37 § vid inresan tecknats å utlänningens legitimationshandling. Denna anteckning skall sedan översändas till polisbyrån. Det har emellertid visat sig, särskilt vid utresa över Malmö och Hälsingborg, då nämnda nummer efter överenskommelse med de danska myndigheterna antecknas i Köpenhamn och Helsingör, att anteckningarna bli otydligt verk-

ställda, varigenom identifiering å polisbyrån av den utresande försvåras och ibland rent av omöjliggöres. Av detta skäl skulle det vara till nytta, att även den utresandes namn och födelsetid antecknades och meddelades polismästaren i Stockholm.

Inresekortet samlas, såsom förut nämnts, å polisbyrån i Stockholm, där de utgöra underlag för polismyndighetens kontroll av att utlänning icke kvarstannar längre tid i riket än som utan uppehållstillstånd är tillåtet, d. v. s. i allmänhet tre månader. Försök hava i vissa fall gjorts att genom tillfälliga, korta besök i utlandet undgå skyldighet att här söka uppehållstillstånd. Man förmenar därvid, att för varje gång man reser in i landet ny tremånadersperiod skulle börja löpa. Sådana försök att kringgå lagens bestämmelser om uppehållstillstånd avvisas emellertid, enligt vad utskottet inhämtat, i praxis.

Ett ytterligare hjälpmedel för kontrollen över utlänningars vistelse i riket utgöres av de uppgifter om utlänningars ankomst och avresa, som skola avlämnas till polismyndighet av dem, som härbärgera utlänningar. Dessa uppgifter skola vid ansvarspåföljd avlämnas i allmänhet inom tolv timmar efter det att utlänningen ankommit eller avrest. För att kontrollen skall bliva effektiv erfordras, att samtliga polismyndigheter låta sig angeläget vara att tillse, att gällande bestämmelser härutinnan noggrant iakttagas.

Vad frågan om utlänningars arbetsanställning här i riket beträffar framgår av den statistik, som lämnats i detta utlåtande, att socialstyrelsen själv bifaller och beträffande viseringar tillstyrker ansökningar om arbetstillstånd med tämligen få undantag. Med hänsyn till det nuvarande läget på arbetsmarknaden riktas från skilda håll anmärkningar mot, att ansökningar om arbetstillstånd icke avslås i större utsträckning än som för närvarande är fallet. Ehuru dessa anmärkningar i vissa fall synas vara värda beaktande, må emellertid erinras om, att anställande av utländsk arbetskraft stundom medfört, att även svenska yrkesutövare erhållit anställning, t. ex. då utländska arbetare kommit hit för att lära svenska arbetare skötseln av nya maskiner. Vidare må ihågkommas, att Sverige icke kan helt stänga sina gränser för utlänningar, enär det, om så sker, kunde befaras, att andra länder skulle genomföra motsvarande hinder för svenskar. Vårt land har i åtskilliga fall intresse av att svenska medborgare, särskilt i unga år, hava möjlighet att t. ex. i utbildningssyfte resa ut och vistas i främmande länder.

Emellertid kan icke förnekas, att på senare tid en invandring till vårt land förekommit, som icke kan tänkas komma att motsvaras av någon nämnvärd utvandring. Utskottet avser närmast det antal tyska medborgare, som med hänsyn till börd eller åskådning icke anse sig ha möjlighet att kvarbliva i sitt hemland utan söka sig utomlands, bland annat till vårt land. Sådana personer torde ha för avsikt att för framtiden slå sig ned här, och de komma givetvis att konkurrera med den inhemska arbetskraften på skilda områden. I sinom tid torde de komma att ingiva ansökningar om att bliva svenska medborgare. Så torde med säkerhet vara fallet bland annat beträffande studerande, vanligen av judisk börd, vilka ingiva ansökningar om tillstånd att få avlägga examina vid svenska universitet och högskolor. Hava de erhållit

tillstånd härtill samt avlagt examen, torde de med visst fog kunna räkna med att få kvarstanna här i landet och arbeta i sitt yrke. Huru de svenska myndigheterna skola ställa sig till det spörsmål, som senast berörts, torde tarva ett allvarligt övervägande.

Vad beträffar de i motionerna I: 63 och II: 22 framställda förslagen om ändring av bestämmelserna i 15 och 16 §§ i tredje kapitlet av 1927 års lag hava enligt utskottets mening sådana skäl icke blivit anförda, att ändring i dessa stadganden nu bör vidtagas.

Enligt bestämmelse i 42 § i 1927 års kungörelse skall socialstyrelsen lämna underrättelse till polismyndigheterna om meddelade eller vägrade uppehålls- och arbetstillstånd. Meddelandena härom översändas å blanketter, innefattande jämväl åtskilliga andra uppgifter om vederbörande utlänning. Samtliga uppgifter delgivas emellertid polismyndigheten allenast »till kännedom». Ur kontrolleringssynpunkt skulle det vara lämpligt, att blanketterna så ändrades, att polismyndigheterna genom dem erhöles en anmaning att verkställa en granskning i anledning av de uppgifter, som därå förekomma, t. ex. om den uppgivne arbetsgivaren verkligen existerade, om utlänningen påbörjat det uppgivna arbetet o. s. v. Det har kommit till utskottets kännedom, att sådan kontroll i vissa fall icke utövas.

I vissa förevarande motioner beröras spörsmålen, huruvida de bestämmelser, som meddelas i näringsfrihetsförordningen om utlännings rätt att i riket idka handel i olika avseenden och driva rörelse, efterlevas, samt om nämnda bestämmelser kunna anses tillräckligt effektivt skydda svenska medborgare i deras yrkesutövning. Enligt vad utskottet inhämtat torde fall förekomma, då gällande författningar kringgås. Vissa ändringar i bestämmelserna torde förtjäna att övervägas. Utskottet finner därför anledning föreligga att föreslå riksdagen, att hos Kungl. Maj:t begära utredning i dessa avseenden.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anført får utskottet hemställa,

A) att motionerna I: 63 och II: 22 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

B) att riksdagen, i anledning av motionerna I: 250 och II: 129, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning på vad sätt de bestämmelser, som i kungl. kungörelsen den 11 november 1927 (S. F. S. 411/1927) samt andra administrativt utfärdade förordnanden meddelas angående uppgiftsskyldighet för utlänning och kontroll över utläningar, som vistas i riket, och deras verksamhet samt beträffande myndigheternas samverkan vid utövandet av denna kontroll böra ändras i syfte att åstadkomma ökad effektivitet och arbetsbesparing vid övervakningen; samt

C) att riksdagen, i anledning av motionerna I: 249 och II: 459, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att

Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, huruvida och i vad mån näringsfrihetsförordningens bestämmelser om utlännings rätt att här i riket idka handel eller annat näringsyrke kringgås, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 8 mars 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder, Sam Larsson, Gustaf Tamm**, *P. Sandström, Norman, Olof Carlsson* och *Karl Bodin*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Magnusson* i Kalmar, *Gardell* i Gahns, *Molander* och *Sandström* i Nyland, fru *Nordgren** samt herrar *Lindberg* i Stockholm och *Sandberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.